

**Θέμα : Αναθεώρηση του Συντάγματος. Αποτίμηση των εργασιών
της Επιτροπής και περαιτέρω πορεία**

I.

A. Αποτίμηση των εργασιών της Επιτροπής

1. Η Επιτροπή Αναθεώρησης ασχολήθηκε στις δεκαπέντε συνεδριάσεις της με τις εξής θεματικές ενότητες : α) κατοχύρωση ατομικών - κοινωνικών δικαιωμάτων (άρθρα 4-25 Συντ.), β) σχέσεις Ελλάδας - Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εσωτερικού - Διεθνούς Δικαίου (άρθρα 28-36 Συντ.), γ) αρμοδιότητες Προέδρου της Δημοκρατίας (άρθρα 30-50 Συντ.), δ) πολιτικά κόμματα (άρθρο 29), εκλογικό σύστημα (άρθρο 54), κωλύματα και ασυμβίβαστα βουλευτών (άρθρα 55-58) καθώς και οργάνωση, λειτουργία, νομοθετικό έργο της Βουλής (άρθρα 64,72,73,77), ε) οργάνωση και λειτουργία της δικαιοσύνης (άρθρα 87-100 Συντ.), στ) διοικητική οργάνωση του κράτους - τοπική αυτοδιοίκηση - ανεξάρτητες διοικητικές αρχές (άρθρα 101, 103, 106, 108 και 111).

2. Μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης των ενοτήτων υπολείπεται η διαμόρφωση της πρότασης και η έγκριση των επιμέρους σημείων της από την Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος. Η τελευταία αυτή φάση της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής αναμένεται να περατωθεί μέσα στον Μάρτιο.

3. Οι βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και της Ν.Δ. κινήθηκαν, κατά βάση, στο πλαίσιο των προτάσεων τις οποίες έχουν καταθέσει τα κόμματα στα οποία ανήκουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξαν πάντως διαφοροποιήσεις σε επιμέρους θέματα από την πρόταση του κόμματος. Οι βουλευτές των μικρότερων κομμάτων άλλοτε διατύπωναν δικές τους θέσεις και άλλοτε συντάσσονταν με τις απόψεις που είχαν προβληθεί με τις προτάσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και της Ν.Δ., υιοθετώντας σε ορισμένες περιπτώσεις ενδιάμεσες λύσεις.

4. Με τα δεδομένα αυτά, οι συζητήσεις στην Επιτροπή Αναθεώρησης είχαν μάλλον συμβατικό περιεχόμενο, εφόσον οι βουλευτές δεν άρθρωσαν, επεξεργασμένες θέσεις που να εμπλουτίζουν την έως τώρα συζήτηση για την συνταγματική αναθεώρηση.

II.

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών της κοινοβουλευτικής Επιτροπής για την αναθεώρηση του Συντάγματος, τα επόμενα στάδια της διαδικασίας είναι τα εξής :

1. Η Επιτροπή προχωρεί σε ψηφοφορία, ώστε να αποφασισθεί ποιά από τα άρθρα που συζητήθηκαν θα περιληφθούν στην Έκθεσή της προς την Ολομέλεια της Βουλής. Η ψηφοφορία γίνεται για κάθε άρθρο χωριστά και η απόφαση λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία (άρθρ. 119 παρ. 3 σε συνδ. με άρθρ. 39 παρ. 3 ΚτΒ). Συμπληρωματικές προτάσεις μπορούν να υποβληθούν και μετά το τέλος των εργασιών της Επιτροπής (πρακτική που ακολουθήθηκε το 1996) έως και την έναρξη των συζητήσεων στην Ολομέλεια της Βουλής (πρακτική που ακολουθήθηκε το 1985).

2. Η Επιτροπή υποβάλλει την Έκθεσή της στην Ολομέλεια της Βουλής. Ορίζεται ειδική ημερήσια διάταξη για τη συζήτηση, η οποία διεξάγεται “κατ’ αρχήν” και “κατ’ άρθρο”, ανάλογα με όσα ισχύουν για την κοινή νομοθετική διαδικασία. Αντικείμενο της συζήτησης είναι η διαπίστωση της ανάγκης αναθεώρησης και ο καθορισμός των αναθεωρητέων διατάξεων, όχι όμως ο προσδιορισμός του περιεχομένου τους (άρθρ. 119 παρ. 5 ΚτΒ).

3. Μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης ακολουθεί η πρώτη ονομαστική ψηφοφορία για το σύνολο των αναθεωρητέων διατάξεων, με δυνατότητα των βουλευτών να διαφοροποιούν την ψήφο τους για επιμέρους διατάξεις. Η πρακτική αυτή, που προβλέπεται από τον ΚτΒ (άρθρο 119 παρ. 7), υιοθετήθηκε ομόφωνα και ακολουθήθηκε το 1985.

4. Ένα μήνα μετά την πρώτη ψηφοφορία ακολουθεί δεύτερη (άρθρο 110 παρ. 2 Συντ.), η οποία διεξάγεται με την ίδια ακριβώς διαδικασία (παραπάνω 3). Το 1985 πριν από τη δεύτερη ψηφοφορία έγινε μία συνοπτική συζήτηση, ταυτόχρονα επί της αρχής και επί των άρθρων της αναθεώρησης.

5. Οι αναθεωρητέες διατάξεις οριστικοποιούνται εφόσον συγκεντρώσουν πλειοψηφία είτε 180 ψήφων και στις δύο ψηφοφορίες στην παρούσα Βουλή (οπότε αναθεωρούνται με πλειοψηφία 151 ψήφων στην επόμενη Βουλή) είτε 151 ψήφων στην παρούσα Βουλή (οπότε αναθεωρούνται με πλειοψηφία 180 ψήφων στην επόμενη Βουλή). Η ερμηνεία αυτή των διατάξεων 110 παρ. 2 και 4 Συντ. και 119 παρ. 6 ΚτΒ υιοθετήθηκε κατά πλειοψηφία και στην Επιτροπή για την αναθεώρηση το 1996.

6. Η συζήτηση στην Ολομέλεια της Βουλής θα μπορούσε να αρχίσει μετά το Πάσχα και να διαρκέσει, με πρόβλεψη εμβόλιμων συνεδριάσεων, μία εβδομάδα. Υπό την εκδοχή αυτήν, η πρώτη ψηφοφορία θα έπρεπε να διεξαχθεί την πρώτη εβδομάδα του Μαΐου, ώστε η όλη διαδικασία να ολοκληρωθεί πριν από τη λήξη της συνόδου της Βουλής. Πρέπει να σημειωθεί ότι σταθερή θέση της κυβέρνησης είναι η εξάντληση της θητείας της Βουλής. Η σύνδεση, συνεπώς, του ενλόγω χρονοδιαγράμματος με το ενδεχόμενο πρόωρης διάλυσής της δεν έχει κανένα έρεισμα.

7. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1985 η συζήτηση στην Ολομέλεια κατέλαβε τρεις μόνον συνεδριάσεις (3-4-1985 έως 6-4-1985) και η όλη διαδικασία διήρκεσε συνολικά τριάντα τέσσερις ημέρες. Τότε, παρά το ότι οι προς αναθεώρηση διατάξεις ήταν σχετικά λίγες, υπήρχε έντονη αντιπαράθεση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων κομμάτων, με συνέπεια να παρατείνεται η διάρκεια της συζήτησης. Ενόψει του συναινετικού κλίματος της τρέχουσας διαδικασίας κάτι τέτοιο δεν αναμένεται να επαναληφθεί. Επομένως, φαίνεται εφικτή η τήρηση του παραπάνω χρονοδιαγράμματος.

8. Ενόψει της αποπεράτωσης της διαδικασίας στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μία σύσκεψη όπου θα συζητηθεί η συνέχεια της διαδικασίας στην Ολομέλεια της Βουλής. Στη σύσκεψη πρέπει να συμμετάσχουν ο Πρόεδρος της Βουλής Απ. Κακλαμάνης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παν. Κρητικός και οι υπουργοί Δικαιοσύνης Ευ. Γιαννόπουλος και Πολιτισμού Ευ. Βενιζέλος.

Αθήνα, 3 Μαρτίου 1998